

(O)PRAVLNOST NA IZPITIH IZ ZNANJA SLOVENŠČINE KOT DRUGEGA JEZIKA

Ina Ferbežar

Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana
ina.ferbezar@ff.uni-lj.si

DOI:10.4312/Obdobja.43.85-92

Jezikovno normo in predpis običajno povezujemo s slovnično in pravopisno oz. pravorečno pravilnostjo. V tem prispevku (jezikovno) pravilnost pojmuje večplastno; o njej razmišljamo ob izpitih iz znanja slovenščine, ki jih v Centru za slovenščino kot drugi in tuji jezik na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani razvijamo in izvajamo za najrazličnejše uradne namene odraslih uporabnic in uporabnikov slovenščine kot neprvega jezika. Pri teh izpitih ima prednost pravilna izvedba jezikovnega opravila, zadanega v izpitni nalogi, oz. uspešnost pri posredovanju sporočila; pri tem je jezikovna pravilnost le ena od ocenjevanih kategorij.

pravilnost, jezikovno opravilo, slovenščina kot drugi jezik, *Skupni evropski jezikovni okvir* (SEJO), jezikovni izpiti, ocenjevanje

One usually associates linguistic norms with grammatical and orthographic correctness or accuracy. This article conceptualizes (linguistic) correctness in a multifaceted way; it is considered in the context of testing Slovenian. Language exams are developed and administered by the Centre for Slovenian as a Second and Foreign Language at the University of Ljubljana's Faculty of Arts, and they are used by adult nonnative users of Slovenian for a wide variety of official purposes. In the tests, priority is given to correct performance of the language task on the exam or to success in conveying the message; language correctness (accuracy) is only one of the categories assessed.

language correctness/accuracy, task, Slovenian as second language, *Common European Framework of Reference for Languages* (CEFR), language tests, assessment

1 Uvod

Jezikovno normo in predpis običajno povezujemo s slovnično in pravopisno oz. pravorečno pravilnostjo. V prispevku bomo razmišljanje o normi postavili v kontekst preverjanja znanja slovenščine kot neprvega jezika. V Sloveniji sistem preverjanja in potrjevanja znanja slovenščine v skladu s sodobnimi strokovnimi spoznanji že tri desetletja sistematično razvija Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik (CSDTJ)¹ na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Izpiti na različnih ravneh, s katerimi se preverja splošna sporazumevalna zmožnost v slovenščini, se udeležujejo odrasli uporabniki in uporabnice slovenščine iz drugih držav, ki potrebujejo potrdilo o znanju

1 <https://centerslo.si/izpiti/>

slovenščine za najrazličnejše uradne namene (gl. letna poročila CSDTJ).² V tem kontekstu pravilnost pojmujeemo večplastno, nanaša se tako na vsebino kot tudi na način, kako je ta vsebina posredovana.

2 Pravilnost kot vsebinska kategorija

V kontekstu preverjanja jezikovnega znanja se koncept pravilnosti nanaša najprej na vsebino, torej na pravilnost in smiselnost odgovora glede na vprašanje, zastavljeno v izpitni nalogi, oz., v primeru produktivnih ali performančnih testov,³ na pravilnost izvedbe naloge (npr. ali esej po vsebini ustreza temi, v kolikšni meri so upošteevane vsebinske točke iz navodil za pisanje praktičnega besedila ipd.). *Norma* je v tem smislu določena s samim vprašanjem oz. z nalogo, ne glede na to, ali ta v jezikovnem testu preverja receptivne zmožnosti in dejavnosti, povezane z njimi (branje, poslušanje), ali jezikovno produkcijo (govorjenje, pisanje). Logično je, da mora oseba to normo izpolniti, če želi izpit opraviti. V zvezi s tem nekaj poudarkov.

Če začnemo s preverjanjem **receptivnih zmožnosti**: v jezikovnem testu vprašanja oz. naloge določajo, kaj in kako naj testirane osebe razumejo v nekem govornem ali zapisanem besedilu, s čimer vprašanja nekako *predpisujejo* pomen. To je seveda problematično, saj ne upošteva dejstva, da uporabniki in uporabnice jezika v (spo)razumevanje stopamo z različnih pozicij in zato pomen(e) tvorimo vsak in vsaka na svoj način, glede na trenutne okoliščine. Pomen oz. pomeni besedila pa so v testu določeni v skladu s pričakovanji njegovih avtoric oz. avtorjev (Ferbežar 2013: 102). Da bi se izognili preveliki subjektivnosti, se pri določanju, kakšno besedilo naj bi na določeni stopnji znanja oseba v slovenščini razumela ter kaj in kako naj bi v njem razumela, pri pripravi izpitnih nalog naslanjamo na priporočila *Skupnega evropskega jezikovnega okvira* (SEJO 2011) in njegovega *Dodatka* (2023) ter opisnike v njihovih lestvicah. Pri preverjanju receptivnih zmožnosti za izhodišče služijo opisniki za t. i. sprejemniške dejavnosti. Pri tem so testirane osebe (kandidatke in kandidati) postavljene pred različna *jezikovna opravila* (pri branju je to npr. iskanje podatkov in utemeljitev v besedilu) ter v različne vloge (pri poslušanju npr. od naključnih do oddaljenih poslušalcev, ki besedilo poslušajo prek medijev), upoštevaje stopenjskost sporazumevalne jezikovne zmožnosti.

Jezikovna opravila SEJO opredeljuje kot »niz smiselnih dejanj z jasno opredeljenim ciljem in s specifičnim rezultatom«, njihova izvedba pa od uporabnic in uporabnikov jezika zahteva strateško aktivacijo določenih zmožnosti (SEJO 2011: 181). V kontekstu poučevanja in preverjanja jezikovnega znanja torej lahko rečemo, da so jezikovna opravila nekakšne uporabne naloge, pri katerih so uporabniki in uporabnice jezika aktivno vključeni v smiselno, četudi simulirano sporazumevanje. Ob tem kaže poudariti, da opisniki za posamezna jezikovna opravila v SEJU in *Dodatku* niso lestvičeni arbitrarno, ampak so bile pri določanju težavnosti uporabljene ustrezne

2 <https://centerslo.si/knjige/letna-porocila/>

3 Produktivni test (angl. *performance test*) je »testni postopek, ki od kandidata zahteva določeno obliko jezikovne produkcije, bodisi pisne ali govorne« (Pojmovnik 2004: 147).

statistične metode. Res pa je, da so univerzalni in zato za posamezni jezik zahtevajo konkretizacijo oz. specifikacijo, npr. kaj za konkretno rabo opisnika pomeni, da zna uporabnik oz. uporabnica »[n]ajti relevantne podatke v vsakdanjih gradivih, npr. pismih, brošurah in kratkih uradnih dokumentih, in jih razume« (Dodatek 2023: 54). Skupno razumevanje, kaj so »vsakdanja gradiva« in kaj »relevantni podatki«, pri razvoju izpitov iz znanja slovenščine dosežemo s strokovno presojo in po priporočenih postopkih.⁴

Pravilnost se pri preverjanju jezikovnega znanja torej v prvi vrsti nanaša na *vsebino*, tj. pravilnost in smiselnost odgovora glede na zastavljeno vprašanje. Pri preverjanju receptivnih zmožnosti se sicer lahko nanaša tudi na pravilnost zapisa, a le izjemoma, tj. kadar opravilo oz. naloga zahteva tudi samostojen zapis odgovora (npr. pri pisanju zapiskov ali pri utemeljevanju izbranih odgovorov).⁵ A tudi v teh primerih je (če ostanemo pri pisnem sporazumevanju) pozornost usmerjena na *razumljivost*. V tem kontekstu je namreč sprejemljiv vsak odgovor, katerega pomen je dovolj razumljiv (četudi ne nujno slovnično, pravopisno pravilen), ključna pri tem je torej *presoja pomena* (prim. Ferbežar 2013: 103), za kar se vsi, vključeni v postopke ocenjevanja na izpitih iz znanja slovenščine, ustrezno usposablajo.

Jezikovna opravila pa so izhodišče tudi pri preverjanju produktivnih oz., po SEJU, **tvorbni**h zmožnosti in z njimi povezanih dejavnosti, katerih rezultat je besedilo. Tu pa se pravilnost – poleg (odločujočega) vsebinskega vidika, tj. ali je opravilo v nalogi izvedeno in besedilo tvorjeno v skladu z navodili – nanaša tudi na način, kakó jezikovno pravilno je izvedeno/tvorjeno. V tem primeru je *jezikovna pravilnost* torej ena od ocenjevanih kategorij: pri pisanju to vključuje slovnično in pravopisno pravilnost, pri govorjenju pa se poleg slovnične pravilnosti ocenjuje tudi *izgovor*, ki ga *Dodatek* k SEJU konceptualizira kot fonološki nadzor (ta obsega splošni fonološki nadzor, artikulacijo in prozodijo; Dodatek 2023: 129–130).⁶

Jezikovna pravilnost pri preverjanju jezikovnega znanja ni najpomembnejši vidik jezikovne rabe. Za to obstajata vsaj dva razloga. Prvi je, da je jezikovno sporazumevanje med ljudmi vedno povezano z zelo konkretnimi osebnimi okoliščinami, usmerjajo ga specifične potrebe, interesi in želje oseb, ki in ko vstopajo v komunikacijo. Pri tem sledijo svojim ciljem, upoštevajo morebitne sogovornice in sogovornice, vse to pa počnejo v nekem realnem času in morda ob pomoči različnih virov, orodij in storitev. V nasprotju s tem so jezikovni testi izrazito kontrolirano okolje, omejeni so tako vsebinsko kot časovno; testi splošne jezikovne zmožnosti so v svoji univerzalnosti hkrati namenjeni vsakomur in nikomur posebej (Ferbežar 2019; Ferbežar, Eniko 2022).⁷ Jezikovna opravila v testih nedvomno omogočajo simulacijo jezikovne rabe, a je pri tem treba upoštevati, da je ta izrazito usmerjena in omejena in kot taka lahko pomeni zgolj približek dejanske rabe in dejanske zmožnosti. Drugi razlog je povezan

4 Ti so natančneje opisani v Ferbežar 2019.

5 Za razliko od nalog, ki zahtevajo samo izbiro med že danimi odgovori.

6 V nadaljevanju besedila bomo, če ne bo šlo za specifično pisanja ali govorjenja, uporabljali skupni pojem *jezikovna pravilnost*.

7 Rešitev bi bili personalizirani jezikovni testi, ki bi jih v prihodnje lahko omogočala umetna inteligenca.

s posameznikovo zmožnostjo sporazumevanja v jeziku, ki ni njegov prvi jezik. Prav vsi delimo izkušnjo, ko »v tujem jeziku rečemo stvari, ker jih *znamo* reči, ne pa, ker izražajo, kar *želimo* reči« (Widdowson 1996: 384, poud. avt.). V nepravem jeziku torej govorimo jezik, ne pa svojih misli (prav tam). To še posebej velja v nadzorovanih situacijah, hierarhičnih razmerjih in stresnih okoliščinah, brez sleherne pomoči, kakršna je običajno izpitna situacija.

Pri ocenjevanju jezikovne produkcije sta na izpitih iz znanja slovenščine torej jezikovna pravilnost in pri govorjenju tudi izgovor le dve od ocenjevanih kategorij. Ob njiju se kot del posameznikove jezikovne zmožnosti ocenjujeta tudi obseg in nadzor besedišča. Vendar imajo pomembno težo tudi drugi vidiki jezikovne rabe, povezani s pragmatično zmožnostjo: vsebinska natančnost,⁸ kohezivnost in koherentnost, razvijanje teme, tekočnost itn. (poimenovanja ocenjevanih kategorij povzemamo po SEJU in *Dodatku*).

3 Pravilnost kot formalna kategorija

Zmožnost (slovnično, pravopisno, pravorečno) *pravilne jezikovne rabe* se v izpitih iz znanja slovenščine meri implicitno. Slovnice namreč ne razumemo kot »izolirano komponento jezikovnega znanja, ampak jo je treba ocenjevati v širšem kontekstu jezikovnega sporazumevanja« (Alderson, Bachman v: Purpura 2004: X). Pogosto se – npr. pri preverjanju višjih ravni jezikovnega znanja, še posebej pa prvih jezikov – slovnična in pravopisna ter pravorečna zmožnost merijo tudi eksplicitno: kot poznavanje pravil in znanje njihove uporabe, pri čemer to zahteva tudi določeno mero metajezikovnega znanja (prim. jezikovne teste za nacionalno preverjanje znanja ter splošno in poklicno maturo na spletnih straneh Državnega izpitnega centra).⁹ To je po mnenju Purpura (2004: 1–2) povezano s tradicijo poučevanja jezikov, ki gradi na poznavanju jezikovnega sistema, jezikovno znanje pa pojmuje pretežno kot poznavanje pravil (prim. tudi Canagarajah 2006: 234). Vendar pa slovnična pravilnost za celo vrsto sporazumevalnih transakcij ni ključna (Widdowson 1994: 380). Pri testiranju splošne jezikovne zmožnosti ponavadi izhajamo iz premise, da je temeljni cilj komunikacije med ljudmi v jeziku nekaj *opraviti* in se pri tem (bolj ali manj) učinkovito sporazumeti. Zato je bil pri razvoju sistema preverjanja znanja slovenščine kot neprvega jezika v izhodišču koncept jezikovnih opravil, kot jih operacionalizirata SEJO in njegov *Dodatek*.

Pri merjenju jezikovne produkcije so taka jezikovna opravila npr. neformalna razprava, izmenjava informacij, pridobivanje dobrin, pisanje esejev in poročil, dopisovanje ipd. Bolj ko so opravila kompleksna, bolj natančno izražanje zahtevajo. Natančnost izražanja pa je med drugim, poleg izbire ustreznega besedišča, povezana tudi z jezikovno pravilnostjo, posledično pa tudi s koherentnostjo in kohezivnostjo. Pri določanju, kaj od uporabnic in uporabnikov na posameznih ravneh znanja slovenščine

8 To je, v kolikšni meri sta uporabnik oz. uporabnica sposobna posredovati podrobnosti in pomenske odtenke ter se pri tem izogniti redukciji, da sporočilo izrazita, kot ga želita izraziti (Dodatek k SEJU 2023: 136).

9 <https://www.ric.si/>

pri jezikovni rabi lahko pričakujemo, so tudi tu v pomoč opisniki v lestvicah SEJA. Ti se osredotočajo na to, kaj in kako oseba na določeni ravni *zna in zmore* (opraviti), ne pa na to, česa v jeziku (še) ne obvlada. Ker so temelj za ocenjevanje, morajo vsi, ki po njih ocenjujejo, na enak način razumeti, kaj *konkretno* pomenijo. Govorimo o standardizaciji ocenjevalk in ocenjevalcev, ki ji v CSDTJ pravimo tudi umerjanje.¹⁰

Pri ocenjevanju znanja slovenščine se *jezikovna pravilnost* nanaša na besedišče in jezikovne (morfosintaktične) strukture, oboje pa je, kot že rečeno, povezano z natančnostjo izražanja.¹¹ A tu ne mislimo na *izbiro* besed – ob tem bi bilo primerneje kot o pravilnosti govoriti o *primernosti* oz. ustreznosti glede na kontekst; pravilnost se v povezavi z besediščem nanaša izključno na zapis in izgovor besed, pri čemer naj bi bila oba seveda v skladu z *normo*, kot jo tradicionalno razumemo. O normi v tradicionalnem smislu pa pri ocenjevanju produkcije v slovenščini lahko govorimo tudi v povezavi z jezikovnimi strukturami. Pri uporabnikih in uporabnicah slovenščine kot neprvega jezika so tako pri zapisu in izgovoru besed kot pri uporabi jezikovnih struktur odstopanja od norme (napake) običajna, pričakovana in do določene mere tudi sprejemljiva. Problemizirajo pa se v primerih, kadar zaradi svoje narave ali zgoščenosti otežujejo ali celo onemogočajo razumevanje sporočila (ker morda vplivajo na kohezivnost besedila) oz. povzročajo nesporazume in so tako stvar *razumljivosti* (v smislu dostopnosti do pomena za bralca, bralko oz. poslušalca, poslušalko).

Izkušnje kažejo, da na nižjih ravneh znanja slovenščine takšna odstopanja redko vplivajo na končno sporočilo, še posebej pri govorkah in govoricah jezikov, sorodnih slovenščini. Drugače pa je na višjih ravneh, kjer kompleksnejša opravila zahtevajo tudi kompleksnejše izražanje, to pa je običajno povezano z bolj ustvarjalno rabo jezika (vsaj kar zadeva jezikovne strukture) pa tudi s tveganjem. V teh primerih uporabnice in uporabniki slabše nadzirajo jezikovno rabo,¹² saj morajo »večino svoje mentalne zmožnosti procesiranja posvetiti izvajanju opravila« (Dodatek 2023: 128). Jezikovna pravilnost in izgovor sta kot ocenjevani kategoriji različno vrednotena, po eni strani upošteva raven merjene jezikovne zmožnosti, po drugi pa tudi upošteva »težo« napake. Tu pri ocenjevanju lahko prihaja do večjih razhajanj, saj ocenjevalke in ocenjevalci dajejo prednost različnim vidikom jezikovne rabe, nekateri pogosto prav slovnični pravilnosti (tudi na najnižjih ravneh) in tveganja pri jezikovni produkciji v slovenščini ne nagradijo.

Zato je treba določiti mejo, do katere je jezikovna produkcija kljub morebitnim odstopanjem od norme (v tradicionalnem smislu) še sprejemljiva za določeno raven, določiti je treba t. i. minimalni standard. Pri izpitih iz znanja slovenščine zato v skladu

10 To bi lahko nekako primerjali z uglaševanjem orkestra, ki se pred koncertom običajno uglašuje na oboin A; pri jezikovnih izpitih je ta A za vsako raven seveda drugačen in predstavlja minimalni standard (za razliko od orkestra, kjer je A optimalen; gl. tudi v nadaljevanju).

11 Tu za zdaj še nimamo objektivnih kriterijev, kakšen slovar in katere jezikovne strukture naj bi uporabnik in uporabnica slovenščine imela na določeni ravni (oz. naj bi jih bila zmožna priklicati), na voljo pa bodo z vzpostavitvijo ustreznega korpusa usvajanja slovenščine (Arhar idr. 2022).

12 Raziskave v večjih jezikih »kažejo, da se nepravilnost povečuje okrog ravni B1, ko začne učenec uporabljati jezik bolj neodvisno in ustvarjalno« (Dodatek 2023: 128).

z mednarodnimi standardi kakovosti za vsako raven določimo *sprejemljivo* pisno in govorno produkcijo,¹³ ki predstavlja kriterij, merilo, ob katerem se ocenjevalci in ocenjevalke lahko ustrezno standardizirajo oz. umerijo (gl. op. 10). Izpiti iz znanja slovenščine so namreč kriterijski izpiti, pri katerih nas zanima, ali merjena zmožnost dosega minimalni standard (Sočan 2021: 213), ta pa je (objektivno) določen s strokovnim konsenzom in ob pomoči opisnikov SEJA in njegovega *Dodatka*. Ob tem v središču pozornosti nista norma in predpis, kot veljata za slovenščino kot prvi jezik, ampak se osredotočamo na učinkovitost pri izvedbi konkretnega jezikovnega opravila in uspešnost pri posredovanju sporočila, upošteva dejstvo, da je sporazumevalna jezikovna zmožnost kontinuum. Natančnost pri posredovanju sporočila, ki je povezana tudi s slovnično in pravopisno pravilnostjo ter fonološkim nadzorom, pa je stvar višjih ravni tega kontinuum. Prvi kriterij pri preverjanju znanja slovenščine torej ni pravilnost kot kvaliteta oblike, temveč sposobnost *posredovanja pomena* v nekem jezikovnem opravilu, torej *opravilnost*.¹⁴ Pomembneje kot zaznavati (pričakovane) napake je pri tem upoštevati kompleksnost izražanja (Dodatek 2023: 126).¹⁵

Na splošno odrasli težijo h kompleksnejšemu izražanju in na izpiti iz znanja slovenščine pogosto opažamo velika nesorazmerja med to njihovo težnjo in zmožnostjo pravilne jezikovne rabe (prim. Widdowson 1996: 384), še posebej pri jezikovnih opravilih, ki zahtevajo produkcijo daljših utemeljevalnih besedil (na višjih ravneh). Tu kaže poudariti še nekaj: v številnih primerih so bolj kot jezikovna pravilnost in izgovor problematični drugi vidiki jezikovne rabe, ki so povezani s pragmatično zmožnostjo, npr. izražanje logičnih razmerij, razvijanje argumentacije itn.¹⁶

4 Sklep

Le izjemoma so jezikovni (pa tudi kaki drugi) izpiti cilj sami na sebi. Večinoma so le delni cilj, etapa na poti k drugim ciljem in za ljudi pogosto predstavljajo oviro. To velja tudi za izpite iz znanja slovenščine.¹⁷ Takšna ovira je lahko tudi *norma*. Zato se zdi ob obravnavani tematiki za sklep primerna tale biblijska zgodba iz Knjige sodnikov (Sod 12,5-6):

Nato so Galaadci zasedli jordanske prehode proti Efraimu. In kadar je kdo izmed bežečih Efraimovcev rekel: »Rad bi šel čez,« so ga vprašali Galaadci: »Ali si Efraimovec?« Ako je odgovoril: »Nisem,« so mu veleli: »Reci torej Šibolet!« Ako je rekel: »Šibolet,« ker ni mogel pravilno izgovoriti, so ga zgrabili in pobili pri jordanskih prehodih. Tako jih je padlo dvainštirideset tisoč iz Efraima.

13 Primer za to so ocenjene vzorčne produkcije za posamezno raven izpita (z utemeljitvami) na spletni strani <https://centerslo.si/izpiti/izpiti-iz-znanja-slovenscine/>.

14 Za izvirno poimenovanje (*o*)*pravilnost* se zahvaljujem prof. dr. Marku Stabeju.

15 Katerim vidikom jezikovne rabe se pri merjenju daje prednost, je seveda odvisno od namena testiranja. Ni namreč enako, če je jezikovni test razvit za splošne namene (kot to velja za opisane izpite iz znanja slovenščine), kot če bi ga razvili za npr. obveščevalno-varnostne namene.

16 Sklepamo, da se bo učenje jezikov v prihodnje bolj osredotočalo prav na razvoj pragmatičnih zmožnosti, saj bodo izboljšavo besedil na formalni ravni omogočala digitalna orodja (Gantar idr. 2023).

17 Kandidatke in kandidati se jih večinoma udeležujejo npr. zaradi zaposlitve, da bi pridobili državljanstvo itn. (gl. letna poročila CSDTJ).

Prilika na prvi pogled govori o normi, našli smo jo npr. v Neumanovem razmišljanju o jezikovnem predpisovanju.¹⁸ Normo tu lahko razumemo kot »simbolno lastnino določene skupnosti« (Widdowson 1994: 381; prim. tudi Canagarajah 2006: 230), določena je in se uporablja (ali zlorablja) z argumentom moči. Prilika v tem smislu govori tudi o pripadnosti in izključevanju ter s tem odpira vprašanja družbene pravičnosti. Odpira pa tudi vprašanja, relevantna v kontekstih vsakršnega preverjanja znanja: govori namreč o posledicah, ki jih prinaša takšno preverjanje, in o tem, da ob presoji njegovih (jezikovnih ali drugih) zmožnosti pravzaprav presojamo tudi o samem človeku.

Viri in literatura

- ARHAR HOLDT, Špela, KOSEM, Iztok, STRITAR KUČUK, Mojca, 2022: Metode in orodja za lažjo pripravo korpusov usvajanja jezika. Nataša Pirih Svetina, Ina Ferbežar (ur.): *Na stičišču svetov: slovenščina kot drugi in tuji jezik. Obdobja 41*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 23–30. https://centerslo.si/wp-content/uploads/2022/11/Arhar-Holdt-et-al_Obdobja-41.pdf (dostop 6. 5. 2024).
- Dodatek 2023 = Svet Evrope, 2023: *Skupni evropski jezikovni okvir: učenje, poučevanje, ocenjevanje. Dodatek*. <https://www.zrss.si/wp-content/uploads/2023/05/SEJO.pdf> (dostop 6. 5. 2024).
- CANAGAJARAH, Suresh, 2006: Changing Communicative Needs, Revised Assessment Objectives: Testing English as an International Language. *Language Assessment Quarterly: An International Journal* III/3. 229–242. https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1207/s15434311laq0303_1?needAccess=true (dostop 6. 5. 2024).
- Letno poročilo. Center za slovenščino za slovenščino kot drugi in tuji jezik*, 2008–2023. <https://centerslo.si/knjige/letna-porocila/> (dostop 6. 5. 2024).
- GANTAR, Polona, BON, Mija, GAPSA, Magdalena, ARHAT HOLDT, Špela, 2023: Šolar-Eval: evalvacijska množica za strojno popravljanje jezikovnih napak v slovenskih besedilih. *Jezik in slovnostvo* LXVIII/4. 89–108. <https://journals.uni-lj.si/jezikinslovstvo/article/view/16577> (dostop 6. 5. 2024).
- FERBEŽAR, Ina, 2013: (Jezikovni) test: moč argumenta ali argument moči? Aleksander Bjelčević (ur.): *Etika v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi. 49. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 99–105. <https://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/ferbezar.pdf> (dostop 6. 5. 2024).
- FERBEŽAR, Ina, 2016: Kako realno je idealno? O konceptu avtentičnosti pri pouku slovenščine ob Toporišičevem Zakaj ne po slovensko. Erika Kržišnik, Miran Hladnik (ur.): *Toporišičeva obdobja. Obdobja 35*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 489–496. <https://centerslo.si/wp-content/uploads/2016/11/Ferbezar.pdf> (dostop 6. 5. 2024).
- FERBEŽAR, Ina, 2019: Kakovost v jezikovnem testiranju: misija nemogoče? *Jezik in slovnostvo* LXIV/3–4. 83–94. <https://journals.uni-lj.si/jezikinslovstvo/article/view/17835/15146> (dostop 6. 5. 2024).
- FERBEŽAR, Ina, ENIKO, Mateja, 2022: »Lah blatschem gotovina?«: jezikovni profil uporabnika slovenščine na najnižji ravni. Nataša Pirih Svetina, Ina Ferbežar (ur.): *Na stičišču svetov: slovenščina kot drugi in tuji jezik. Obdobja 41*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 99–108. https://centerslo.si/wp-content/uploads/2022/11/Ferbezar-Eniko_Obdobja-41.pdf (dostop 6. 5. 2024).
- NEWMAN, Michael, 1996: Correctness and its Conceptions: The Meaning of Language Form for Basic Writers. *Journal of Basic Writing* XV/1. 23–38. <https://wac.colostate.edu/docs/jbw/v15n1/newman.pdf> (dostop 6. 5. 2024).

¹⁸ Tam med drugim zapiše, da »predpisovanje zagotavlja mitološke osnove za utrjevanje pravilnosti v odsotnosti drugih, trdnejših temeljev« (Newman 1996: 33).

- Pojmovnik 2004 = Slovenski pojmovnik s področja jezikovnega testiranja. Waldemar Martyniuk, Ina Ferbežar (ur.), 2004: *English-Polish-Slovene Glossary of Language Testing Terms*. Kraków: TAIWPN Universitas (Opisywanie i testowanie biegłości językowej, 3). 115–167.
- PURPURA, James, 2004: *Assessing Grammar*. Cambridge: Cambridge University Press.
- SEJO = Svet Evrope, 2011: *Skupni evropski jezikovni okvir: učenje, poučevanje, ocenjevanje*. <https://centerslo.si/knjige/ucbeniki-in-prirocniki/prirocniki-in-ucno-gradivo/skupni-evropski-jezikovni-okvir/> (dostop 6. 5. 2024).
- SOČAN, Gregor, 2021: *Psihometrična analiza s programom R*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Sveto pismo stare in nove zaveze. Ekumenska izdaja z novim prevodom nove zaveze*, 1989. Ljubljana: Britanska biblična družba.
- WIDDOWSON, H. G., 1994: The Ownership of English. *TESOL Quarterly* XXVIII/2. 377–389. <https://www.jstor.org/stable/3587438> (dostop 6. 5. 2024).